

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»

Відділ фінансово-кредитної та податкової політики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор ННЦ «ІАЕ»
акад. НААН, д.е.н., проф. Ю.О. Лупенко
«23» 11 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

***«Загальні засади
ведення біржових торгів
та реєстрація угод»***

Освітня програма: «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

Статус дисципліни: вибіркова

КИЇВ – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальні засади ведення біржових торгів та реєстрація угод» для здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти (денної та заочної форми) – «доктор філософії» з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку в Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Розробники: **Патика Н.І.**, д.е.н., професор, завідувач відділу соціально економічного розвитку сільських територій Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»;
Лупенко Ю.О., акад. НААН, д.е.н., проф., директор Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки».

Рецензенти: **Охріменко І.В.**, доктор економічних наук, професор, ректор Київського кооперативного інституту бізнесу і права;
Пріб К. А., доктор економічних наук, професор кафедри маркетингу та управління бізнесом Національного університету «Кієво-Могилянська Академія».

Робочу програму навчальної дисципліни «Загальні засади ведення біржових торгів та реєстрація угод» розглянуто та схвалено на засіданні науково-методичної ради ННЦ «Інститут аграрної економіки» від 23.11.2023 р., протокол № 12

Голова науково-методичної ради,
академік НААН,
доктор економічних наук, професор

Ю.О. Лупенко

ЗМІСТ

1. Передмова
2. Опис навчальної дисципліни
3. Мета і завдання
4. Предмет та об'єкт
5. Результати навчання
6. Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання
7. Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання
8. Програма (зміст за модулями)
9. Теми семінарських/практичних занять
10. Самостійна робота під керівництвом НПП
11. Індивідуальні завдання
12. Методи навчання
13. Форми контролю
14. Критерії оцінки знань
15. Методичне забезпечення
16. Рекомендована література

1. ПЕРЕДМОВА

Необхідність вивчення дисципліни «Загальні засади ведення біржових торгів та реєстрація угод» викликана тим, що надає студентам знання про принципи та процеси біржових торгів, включаючи різні типи торгових платформ, біржові інструменти та технічні аспекти торгівлі.

Загальні засади ведення біржових торгів та реєстрація угод є важливими аспектами в галузі фінансів та інвестицій. Поміж іншого, вивчення цієї дисципліни надає знання про: регуляторну та законодавчу базу, яка регулює біржову діяльність; принципи реєстрації та управління угодами на біржі; методи та інструменти аналізу ринку та прийняття рішень щодо торгівлі; ризику, пов'язані з біржовими торгами та способи їх управління; основні технічні та фундаментальні аспекти, що впливають на ринок.

Вивчення цієї дисципліни допомагає студентам зрозуміти, як працює біржа, та навчитися використовувати ці знання для розв'язання фінансових задач. Крім того, ці знання можуть бути корисні для майбутньої кар'єри в області фінансів, інвестицій та фондового ринку.

Програма навчальної дисципліни «Загальні засади ведення біржових торгів та реєстрація угод» складена на основі освітньо-наукової програми підготовки здобувачів вищої освіти третього (доктор філософії) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Дисципліна «Загальні засади ведення біржових торгів та реєстрація угод» призначена для тих, хто хоче зрозуміти принципи та процеси, які лежать в основі фондової біржі. Фондова біржа є важливим інструментом в сучасній економіці, що забезпечує можливість купівлі та продажу різноманітних цінних паперів, таких як акції, облігації, опціони та інші. Відповідно, вивчення загальних засад ведення біржових торгів та реєстрації угод є важливим компонентом у формуванні професійних навик.

2. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	<u>072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»</u> (шифр і назва)
Освітньо-кваліфікаційний рівень	<u>Доктор філософії</u>
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Вибіркова
Загальна кількість годин	90

Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	3	
Форма контролю	Диф. залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	3	3
Семестр	2	2
Лекційні заняття	18 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття:	12 год.	6 год.
Самостійна робота	54 год.	65 год.
Індивідуально-консультаційна робота	6	9
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної та індивідуальної роботи студента –	<u>2,5 (з розрахунку, що семестр 12 тижнів) _____ год.</u> <u>_____5,0 _____ год.</u>	

3. Мета і завдання

Метою навчальної дисципліни є допомога аспірантам докладніше ознайомитися з особливостями сучасної біржової торгівлі; з тенденціями її розвитку, економічними функціями, роллю та місцем товарної біржі в ринковій економіці, розумінні процесів хеджування, що є економічною основою ф'ючерсної біржової торгівлі; розвиток умінь та навичок укладання біржових угод та біржових операцій, їх реєстрації.

Завдання навчальної дисципліни є:

- поглиблення теоретичних знань з класифікаційних відмінностей біржового товару;
- порівняння основних видів біржових операцій, механізмів їх здійснення, техніки організації, визначення їх особливостей;
- усвідомлення процедури і техніки підготовки біржових угод;
- формування системи знань про умови біржових угод, їх види;
- набуття практичних вмінь вибрати оптимальну форму біржової угоди, укласти біржові контракти, реєструвати їх на біржі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспіранти набувають таких компетентностей:

Загальні вміння (компетентності):

Інструментальні компетентності:

- володіння основними поняттями, пов'язаними із сферою біржових торгів та управління біржовими контрактами;
- здатність до аналізу концептуальних засад та визначення сутності та ролі біржової торгівлі, основних її форм, суб'єктів та рівнів реалізації економічних інтересів суб'єктів;
- здатність до організації і планування аналітичної діяльності у сфері біржової торгівлі та підприємницької діяльності;
- знання і вміння оперувати економічними категоріями та поняттями в сфері біржової торгівлі та підприємницької діяльності;
- усне спілкування рідною мовою у процесі дискусії;
- знання другої мови при оволодінні іншомовними джерелами;
- елементарні комп'ютерні навички (використання мережі Інтернет для опанування рекомендованих електронних джерел, робота у Microsoft Office PowerPoint при підготовці доповіді з презентацією);
- навички управління інформацією для виокремлення тенденцій розвитку та форм біржової торгівлі (вміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел);
- навички прийняття обґрунтованих управлінських рішень з питань біржових торгів, укладання угод на товарних біржах та їх реєстрації.

Міжособистісні компетентності:

- вміння працювати у команді;
- здатність до критики та самокритики під час дискусії;
- вміння донести до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності;
- навички та вміння формування міжособових стосунків у колективі при обстоюванні власної позиції під час дискусії;
- етичні зобов'язання при опонуванні до виступів доповідачів;
- розуміння традицій і звичаїв інших культур, вміння проявляти толерантне ставлення;
- вміння критично оцінювати явища, ситуації, діяльність осіб, спираючись на отриманні знання.

Системні компетентності:

- здатність застосовувати знання на практиці;
- здатність до навчання;
- критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі.
- здатність працювати самостійно при опрацюванні джерел, підготовці доповіді з презентацією, підготовці альтернативних підходів до висвітлення теми дискусії;

- турбота про якість доповіді та презентації;
- бажання досягти успіху при обговоренні тем доповідей з презентацією;
- здатність адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності;
- уміння реалізовувати проекти в сфері біржової торгівлі та підприємницької діяльності.

Спеціальні (фахові) вміння (компетентності)

- знати специфіку сучасних технологій біржової діяльності та методики здійснення біржових торгів;
- вміти використовувати базовий алгоритм вироблення, підготовки, прийняття, контроль над реалізацією і оцінки управління біржовими контрактами у практичній діяльності;
- вміти вибирати оптимальну форму біржової угоди, укладати біржові контракти, реєструвати їх на біржі;
- вирішувати виявлені проблеми і вибирати найбільш ефективні варіанти їхніх рішень.

4. Предмет та об'єкт

Предмет вивчення навчальної дисципліни

Дисципліна «Загальні засади ведення біржових торгів та реєстрація угод» вивчає: основні принципи та правила, які регулюють процес біржових торгів і реєстрації угод на різних біржових платформах.

Об'єкт навчальної дисципліни

Об'єкт навчальної дисципліни «Загальні засади ведення біржових торгів та реєстрація угод» полягає у вивченні теоретичних та практичних аспектів проведення біржових торгів та реєстрації угод на різних типах бірж.

5. Результати навчання

У **результаті** вивчення дисципліни студент повинен вміти:

1. Вільно розуміти процедуру здійснення торгів;
2. Мати практичні навички для торгівлі похідними фінансовими інструментами на фондових та валютних біржах світу;
3. Розуміти сутність, необхідність та роль фондових активів в національній економіці;
4. Мати достатній багаж знань для здатності акумулювати пропозиції, щодо покращення та розвитку біржової торгівлі.

Питання розглянуті в даному курсі дають слухачам комплексну підготовку з поглибленим розумінням основ біржової торгівлі та заключення угод. Зокрема: дослідження особливостей конкретного ринку та торгових інструментів, що продаються на біржі, особливості їх руху, а також аналіз

ситуації на ринку. Ознайомлення з методами аналізу та прогнозування формування цін на ринку; вивчення технічного та фундаментального аналізу. Вивчення практичних аспектів торгівлі на біржі, зокрема, організацію роботи з торговими терміналами, використання торгових стратегій, контроль ризику та управління капіталом. Ознайомлення з законодавством, що регулює біржову торгівлю та реєстрацію угод.

Після вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні володіти такими компетентностями:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність до пошуку, оброблення на аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Здатність виявляти, розуміти сутність, формулювати та розв'язувати наукові проблеми.

ФК 1. Здатність аналізувати і структурувати рух фінансових активів, формування та використання капіталу, доходів і грошових фондів на макро-, мезо- та мікрорівнях; розробляти механізми та моделі дій щодо вирішення науково-практичних проблем фінансової діяльності економічних суб'єктів.

ФК 4. Здатність розробляти механізми реалізації фінансової політики на державному, регіональному, галузевому та корпоративному рівнях.

ФК 5. Здатність застосовувати механізми, моделі, методи та інструменти фінансового прогнозування, планування та регулювання, фінансового контролю і аудиту, фінансового моніторингу.

ФК 7. Здатність аналізувати та структурувати фінансові ринки, оптимізувати інфраструктуру їх складових.

6. Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Лек.	Сем./Прак.	Інд.	Сам. роб.	Всього
Змістовний модуль 1. Теоретичні засади ведення біржових торгів					
Тема 1. Економічна природа біржової торгівлі	2	2	-	6	10
Тема 2. Особливості фундаментального аналізу біржових торгів	2	1	1	6	10
Тема 3. Розвиток технічного аналізу біржових цін	2	1	1	6	10
Всього за модулем 1	6	4	2	18	30
<i>Форма контролю – контрольна робота.</i>					
Змістовний модуль 2. Сучасний стан та специфіка біржових торгів					

Тема 1. Основні засади організації біржових торгів	2	2	-	6	10
Тема 2. Особливості клірингу за біржовими угодами	2	1	1	6	10
Тема 3. Розвиток електронного трейдингу в Україні	2	1	1	6	10
Всього за модулем 2	6	4	2	18	30
<i>Форма контролю – аналітичний звіт.</i>					
Змістовний модуль 3. Особливості ф'ючерсної та опціонної торгівлі					
Тема 1. Опціонна торгівля	2	2	-	6	10
Тема 2. Ф'ючерсна торгівля	2	1	1	6	10
Тема 3. Перспективи розвитку опціонних та ф'ючерсних ринків в Україні	2	1	1	6	10
Всього за модулем 3	6	4	2	18	30
<i>Форма контролю – контрольна робота.</i>					
<i>Підсумкова форма контролю – диф. залік.</i>					
Всього по курсу	18	12	6	54	90

7. Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Лек.	Сем./Прак.	Інд.	Сам. Роб.	Всього
Змістовний модуль 1. Теоретичні засади ведення біржових торгів					
Тема 1. Основні теорії ціноутворення на біржових ринках	2	1	1	6	10
Тема 2. Особливості фундаментального аналізу біржових торгів	1	-	1	8	10

Тема 3. Розвиток технічного аналізу біржових цін	1	1	1	7	10
Всього за модулем 1	4	2	3	21	30
<i>Форма контролю – реферат.</i>					
Змістовний модуль 2. Сучасний стан та специфіка біржових торгів					
Тема 1. Основні засади організації біржових торгів	1	1	1	7	10
Тема 2. Особливості клірингу за біржовими угодами	1	-	1	8	10
Тема 3. Розвиток електронного трейдингу в Україні	1	1	1	7	10
Всього за модулем 2	3	2	3	22	30
<i>Форма контролю – аналітичний звіт.</i>					
Змістовний модуль 3. Особливості ф'ючерсної та опціонної торгівлі					
Тема 1. Опціонна торгівля	1	1	1	7	10
Тема 2. Ф'ючерсна торгівля	1	-	1	8	10
Тема 3. Перспективи розвитку опціонних та ф'ючерських ринків в Україні	1	1	1	7	10
Всього за модулем 3	3	2	3	22	30
<i>Форма контролю – контрольна робота.</i>					
<i>Підсумкова форма контролю – диф. залік.</i>					
Всього по курсу	10	6	9	65	90

8. Програма (зміст за модулями)

Модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВЕДЕННЯ БІРЖОВИХ ТОРГІВ

Тема 1.1. ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

План лекційного заняття

1. Еволюція біржової торгівлі в Україні.

2. Роль біржової торгівлі для економіки.
3. Сучасна біржова мережа світу.

Питання для самоперевірки та повторення

1. Коли в Україні виникли перші біржі та як вони функціонували?
2. Які етапи розвитку біржової торгівлі в Україні можна виділити з моменту її створення до сьогоднішнього дня?
3. Які були основні виклики та перешкоди, з якими стикалися біржі в Україні на різних етапах свого розвитку?
4. Які біржі в Україні мають державний статус та як він впливає на їхню роботу?
5. Які основні інструменти фінансового ринку використовуються на біржах в Україні?
6. Які були основні реформи та зміни в законодавстві, що вплинули на біржову торгівлю в Україні?
7. Яка роль біржової торгівлі в економіці взагалі?
8. Які основні функції біржі в економічній системі?
9. Як біржова торгівля сприяє формуванню ефективних цін на фінансових інструментах?
10. Як біржова торгівля впливає на розподіл ризиків в економіці?
11. Які економічні агенти беруть участь у біржовій торгівлі та як це впливає на економіку?
12. Які основні фінансові центри світу мають розвинену біржову мережу?
13. Які є різні типи бірж в сучасній біржовій мережі, такі як фондові, товарні, валютні тощо?
14. Які основні фактори впливають на розвиток біржової мережі в світі, такі як технології, регуляторна політика, глобалізація тощо?
15. Які основні біржові індекси використовуються в світовій біржовій мережі для відстеження рухів ринків та оцінки їхньої динаміки?
16. Які важливі тренди та інновації спостерігаються в сучасній біржовій мережі, такі як використання штучного інтелекту, криптовалюти, електронна торгівля тощо?

Рекомендована література:

Основна [2, 6, 8, 9, 10].

Допоміжна [11, 12, 14].

Міжнародні видання [15, 18, 19, 27, 29].

Інформаційні ресурси Інтернет [30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38].

Тема 1.2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНДАМЕНТАЛЬНОГО АНАЛІЗУ БІРЖОВИХ ТОРГІВ

План лекційного заняття

1. Основні засади фундаментального аналізу біржових торгів.
2. Особливості фундаментального аналізу на фондових ринках.
3. Розвиток фундаментального аналізу на валютних ринках.

Питання для самоперевірки та повторення

1. Що таке фундаментальний аналіз на біржових торгах?
2. Які основні фактори впливають на ціну акцій за допомогою фундаментального аналізу?
3. Які інструменти використовуються для фундаментального аналізу?
4. Які особливості фундаментального аналізу в порівнянні з технічним аналізом?
5. Які інформаційні джерела використовуються для здійснення фундаментального аналізу?
6. Як використовувати фундаментальний аналіз для визначення ризику та прийняття рішень на біржі?
7. Як визначити фундаментальну ціну акції та які фактори впливають на її зміну?
8. Які можливі помилки під час здійснення фундаментального аналізу та як їх уникнути?
9. Які особливості фундаментального аналізу в різних секторах економіки?
10. Які особливості фундаментального аналізу при розгляді компаній з різними ринковими капіталізаціями?

Рекомендована література:

Основна [6, 8, 9, 10].

Допоміжна [11, 12, 14].

Міжнародні видання [15, 18, 19, 27, 24, 28, 29].

Інформаційні ресурси Інтернет [30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38].

Тема 1.3. РОЗВИТОК ТЕХНІЧНОГО АНАЛІЗУ БІРЖОВИХ ЦІН

План лекційного заняття

1. Основні теорії технічного аналізу.
2. Ключові показники трендових індикаторів.
3. Оцінка показників обсягів торгів.

Питання для самоперевірки та повторення

1. Що таке технічний аналіз на біржі?
2. Які інструменти використовуються для технічного аналізу?
3. Які графіки використовуються для технічного аналізу на біржі?
4. Які основні методи аналізу використовуються в технічному аналізі?
5. Які особливості технічного аналізу в порівнянні з фундаментальним аналізом?
6. Які можливі помилки під час здійснення технічного аналізу та як їх уникнути?
7. Як використовувати технічний аналіз для визначення ризику та прийняття рішень на біржі?
8. Як використовувати технічний аналіз для визначення тренду на ринку?
9. Як використовувати технічний аналіз для визначення підтримки та опорних рівнів на ринку?
10. Як використовувати технічний аналіз для визначення точок входу та виходу з ринку?

Рекомендована література:

Основна [6, 8, 9, 10].

Допоміжна [11, 12, 14].

Міжнародні видання [15, 16, 18, 19, 20, 24, 28].

Інформаційні ресурси Інтернет [30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38].

Модуль 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА СПЕЦИФІКА БІРЖОВИХ ТОРГІВ

Тема 2.1. ОСНОВНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ БІРЖОВИХ ТОРГІВ

План лекційного заняття

1. Види біржових контрактів та товарів.
2. Послідовність укладання біржових угод.
3. Особливості діяльності брокерських організацій.

Питання для самоперевірки та повторення

1. Що таке біржові торги та як вони відбуваються?
2. Які функції виконують біржі на фінансовому ринку?
3. Які види бірж існують та які є їх відмінності?
4. Які інструменти торгівлі використовуються на біржах?

5. Які правила виконання угод на біржі?
6. Які принципи формування цін на біржі?
7. Які види заявок використовуються на біржі та як вони впливають на ціну?
8. Які стратегії торгівлі використовуються на біржах?
9. Як здійснюється моніторинг дотримання правил на біржі?
10. Які наслідки можуть виникнути при порушенні правил на біржі?

Тема 2.2. ОСОБЛИВОСТІ КЛІРИНГУ ЗА БІРЖОВИМИ УГОДАМИ

План лекційного заняття

1. Сутність біржового клірингу.
2. Особливості функціонування біржових клірингових організацій.
3. Додаткові фінансові гарантії при біржевому клірингу.

Питання для самоперевірки та повторення

1. Що таке кліринг на біржі?
2. Які основні функції клірингового центру?
3. Які інструменти використовуються для клірингу біржових угод?
4. Як відбувається процес клірингу на біржі?
5. Які види розрахунків здійснюються під час клірингу?
6. Які ризики пов'язані з клірингом біржових угод?
7. Як кліринговий центр контролює ризики?
8. Які правила визначення маржі на біржі?
9. Які наслідки можуть виникнути при недостатньому покритті маржі?
10. Які заходи вживає кліринговий центр в разі невиконання зобов'язань стороною угоди?

Рекомендована література:

Основна [1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10].

Допоміжна [11,14].

Міжнародні видання [15, 18, 20, 23, 24, 28].

Інформаційні ресурси Інтернет [30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38].

Тема 2.3. РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО ТРЕЙДИНГУ В УКРАЇНІ

План лекційного заняття

1. Суть електронного трейдингу.
2. Оцінка стану біржового електронного трейдингу в Україні.
3. Напрями розвитку біржового електронного трейдингу в Україні.

Питання для самоперевірки та повторення

1. Що таке електронний торговельний майданчик?
2. Які переваги має електронний торговельний майданчик в порівнянні з традиційними торговельними майданчиками?
3. Які були перші електронні торгові майданчики в Україні та які інструменти торгівлі вони пропонували?
4. Які основні ринки в Україні підтримують електронну торгівлю?
5. Які інструменти торгівлі пропонують електронні торгові майданчики в Україні?
6. Які основні принципи формування цін на електронних торгових майданчиках в Україні?
7. Які переваги має участь у торгах на електронних торгових майданчиках для учасників ринку?
8. Які перешкоди існують на шляху розвитку електронної торгівлі в Україні?
9. Які напрямки розвитку електронної торгівлі в Україні можливі в майбутньому?
10. Які перспективи має електронна торгівля в Україні в контексті світового розвитку цього напрямку?

Рекомендована література:

Основна [1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10].

Допоміжна [11, 14].

Міжнародні видання [15, 18, 20, 23, 24, 28].

Інформаційні ресурси Інтернет [30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38].

Модуль 3. ОСОБЛИВОСТІ ОПЦІОННОЇ ТА Ф'ЮЧЕРСНОЇ ТОРГІВЛІ

Тема 3.1. ОПЦІОННА ТОРГІВЛЯ

План лекційного заняття

1. Класифікація опціонів.
2. Стратегії торгівлі товарними опціонами.
3. Специфіка торгівлі біржових опціонів з фінансовими інструментами.

Рекомендована література:

Основна [6, 8, 9, 10].

Допоміжна [11, 12, 13, 14].

Міжнародні видання [16, 17, 19, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 29].

Інформаційні ресурси Інтернет [30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38].

Питання для самоперевірки та повторення

1. Що таке опціон і які види опціонів існують?
2. Які основні складові опціонної угоди і як вони взаємодіють між собою?
3. Як встановлюється ціна опціонної угоди і які фактори впливають на її вартість?
4. Як відбувається купівля та продаж опціонів на ринку?
5. Які причини можуть спонукати трейдерів до використання опціонів?
6. Як використовувати опціони для захисту від ризиків?
7. Як використовувати опціони для генерації прибутку?
8. Які ризики пов'язані з опціонною торгівлею і як їх можна зменшити?
9. Які особливості опціонної торгівлі на ринку форекс?
10. Які перспективи має опціонна торгівля в майбутньому?

Тема 3.2. Ф'ЮЧЕРСНА ТОРГІВЛЯ

План лекційного заняття

1. Сутність та різновиди фінансових ф'ючерсів.
2. Процентні фінансові ф'ючерси.
3. Валютні ф'ючерсні угоди.

Рекомендована література:

Основна [6, 8, 9, 10].

Допоміжна [11, 12, 13, 14].

Міжнародні видання [16, 17, 19, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 29].

Інформаційні ресурси Інтернет [30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38].

Питання для самоперевірки та повторення

1. Що таке ф'ючерс і як він відрізняється від інших видів деривативів?
2. Які основні складові ф'ючерсної угоди і як вони взаємодіють між собою?
3. Як встановлюється ціна ф'ючерсної угоди і які фактори впливають на її вартість?
4. Як відбувається купівля та продаж ф'ючерсів на ринку?
5. Які переваги має ф'ючерсна торгівля для трейдерів?
6. Як використовувати ф'ючерси для захисту від ризиків?
7. Як використовувати ф'ючерси для генерації прибутку?
8. Які ризики пов'язані з ф'ючерсною торгівлею і як їх можна зменшити?
9. Які особливості ф'ючерсної торгівлі на ринку форекс?
10. Які перспективи має ф'ючерсна торгівля в майбутньому?

Тема 3.3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПЦІОННИХ ТА Ф'ЮЧЕРСНИХ РИНКІВ В УКРАЇНІ

План лекційного заняття

1. Передумови та перспективи розвитку опціонних ринків в Україні.
2. Передумови та перспективи розвитку ф'ючерсних ринків.
3. Передумови та перспективи розвитку погодних ф'ючерсів та їх вплив на економіку агросектору України.

Питання для самоперевірки та повторення

1. Яка зараз ситуація на опціонному та ф'ючерсному ринках в Україні?
2. Які можуть бути переваги для українського ринку від розвитку опціонної та ф'ючерсної торгівлі?
3. Які фактори можуть сприяти розвитку опціонного та ф'ючерсного ринків в Україні?
4. Які перспективи розвитку опціонного та ф'ючерсного ринків в Україні в контексті європейської і світової економіки?
5. Які можуть бути наслідки розвитку опціонного та ф'ючерсного ринків в Україні для місцевої економіки та бізнесу?
6. Які можливі перешкоди для розвитку опціонного та ф'ючерсного ринків в Україні?
7. Які інструменти можуть бути використані для приваблення інвесторів на опціонний та ф'ючерсний ринки України?
8. Які можливі сценарії розвитку опціонного та ф'ючерсного ринків в Україні в майбутньому?
9. Які можуть бути наслідки розвитку опціонного та ф'ючерсного ринків в Україні для громадян, які не є професійними трейдерами?
10. Як можна просунути розвиток опціонного та ф'ючерсного ринків в Україні та зробити їх конкурентоспроможними на міжнародній арені?

Рекомендована література:

Основна [1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10].

Допоміжна [11, 12, 13, 14].

Міжнародні видання [16, 17, 19, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 29].

Інформаційні ресурси Інтернет [30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38].

9. Теми семінарських/практичних занять.

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

заняття		годин
Модуль 1. Теоретичні засади ведення біржових торгів		
1	Економічна природа біржової торгівлі.	2
2	Особливості фундаментального та технічного аналізів біржових торгів.	2
Модуль 2. Сучасний стан та специфіка біржових торгів		
1	Основні засади організації біржових торгів.	2
2	Електронний трейдингу в Україні.	2
Модуль 3. Особливості опціонної та ф'ючерсної торгівлі		
1	Опціонна торгівля.	2
2	Ф'ючерсна торгівля.	2
Усього		12

10. Самостійна робота під керівництвом НПП

№ заняття	Назва теми	Рекомендована кількість годин
Модуль 1. Теоретичні засади ведення біржових торгів		
1	Сучасна біржова мережа світу.	9
2	Основні засади фундаментального та технічного аналізів біржових торгів.	9
Модуль 2. Сучасний стан та специфіка біржових торгів		
1	Особливості функціонування біржових клірингових організацій.	9
2	Напрями розвитку біржового електронного трейдингу в Україні.	9
Модуль 3. Особливості опціонної та ф'ючерсної торгівлі		
1	Передумови та перспективи розвитку опціонних ринків в Україні.	9
2	Передумови та перспективи розвитку ф'ючерсних ринків в У.	9
Усього		54

11. Індивідуальні завдання

Завдання 1.

1. Охарактеризуйте еволюцію біржової торгівлі в Україні.
2. Яка роль біржової торгівлі для економіки?
3. Охарактеризуйте сучасну біржову мережу світу.

Завдання 2.

1. Які основні засади фундаментального аналізу біржових торгів?
2. Які особливості фундаментального аналізу на фондових ринках?
3. Розкрийте розвиток фундаментального аналізу на валютних ринках.

Завдання 3.

1. Які основні теорії технічного аналізу?
2. Назвіть ключові показники трендових індикаторів.
3. Як Ви оціните показники обсягів торгів.

Завдання 4.

1. Назвіть основні види біржових контрактів та товарів.
2. Яка послідовність укладання біржових угод?
3. Охарактеризуйте специфіку діяльності брокерських організацій.

Завдання 5.

1. Яка сутність біржового клірингу?
2. Які особливості функціонування біржових клірингових організацій?
3. Назвіть перелік додаткових фінансових гарантій при біржовому клірингу.

Завдання 6.

1. Яка сутність електронного трейдингу?
2. Оцініть стан біржового електронного трейдингу в Україні.

3. Сформулюйте напрями розвитку біржового електронного трейдингу в Україні.

Завдання 7.

1. Які стратегії торгівлі товарними опціонами Ви знаєте?
2. Охарактеризуйте специфічні особливості торгівлі біржовими опціонами з фінансовими інструментами.
3. Розкрийте сутність та різновиди фінансових ф'ючерсів.

Завдання 8.

1. Які передумови та перспективи розвитку опціонних ринків в Україні?
2. Які передумови та перспективи розвитку ф'ючерсних ринків в Україні?
3. Які передумови та перспективи розвитку погодних ф'ючерсів та їх вплив на економіку агросектору України?

12. Методи навчання

1. Словесні, наочні, практичні (для передача та сприймання навчальної інформації).
2. Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемне викладання, частково-пошуковий, дослідницький (для пізнавальної діяльності здобувачів).
3. Методи оволодіння новими знаннями, формування вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок (залежно від основної дидактичної мети і завдань).
4. Методи усного викладу знань, закріплення навчального матеріалу, самостійної роботи учнів з осмислення й засвоєння нового матеріалу роботи із застосування знань на практиці та вироблення вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок.
5. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання й мотивація учіння, контролю, самоконтролю, взаємоконтролю і корекції, самокорекції, взаємокорекції в навчанні (з точки зору цілісного підходу до діяльності у процесі навчання).

13. Форми контролю

За місцем, яке посідає контроль у навчальному процесі інституту, розрізняємо попередній (вхідний), поточний, рубіжний і підсумковий контроль.

Попередній контроль (діагностика вихідного рівня знань здобувачів) застосовуємо як передумову для успішного планування і керівництва навчальним процесом. Він дає змогу визначити наявний рівень знань дня використання їх викладачем як орієнтування у складності матеріалу. Формою попереднього контролю є вхідний контроль знань. Він проводиться на 1-му курсі, щоб оцінити реальність оцінок, отриманих на вступних іспитах з певного предмета. Попередній контроль у вигляді перевірки і оцінки залишкових знань проводимо також через деякий час після підсумкового іспиту з певної дисципліни як з метою оцінки міцності знань, так і з метою визначення рівня знань з забезпечуючих предметів для визначення можливості сприйняття нових навчальних дисциплін.

Поточний контроль знань є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу. Управління навчальним процесом можливе тільки на підставі даних поточного контролю. Завдання поточного контролю зводяться до того, щоб:

- 1) виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;
- 2) визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;
- 3) виявити ступінь відповідальності здобувачів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі;
- 4) виявити рівень опанування навиків самостійної роботи і намітити шляхи і засоби їх розвитку;
- 5) стимулювати інтерес здобувачів до предмета і їх активність у пізнанні.

Головне завдання поточного контролю – допомогти здобувачам організувати свою роботу, навчитись самостійно, відповідально і систематично вивчати усі навчальні предмети. Поточний контроль – це продовження навчальної діяльності педагога і педагогічного колективу, він пов'язаний з усіма видами навчальної роботи і має навчити студентів готуватись до перевірки з першого дня занять і кожного дня, а не наприкінці семестру або навчального року. Разом з тим поточний контроль є показником роботи і педагогічного колективу. Звісно, що студенти у семестрі вивчають одночасно до десяти предметів, і не усі викладачі ставлять до них однакові вимоги. Нерідко деякі викладачі ставлять дещо підвищені вимоги, і здобувачі змушені весь семестр займатись тільки одним предметом коштом інших. У цьому разі показники поточної успішності можуть бути сигналом про серйозні порушення навчального процесу.

Зазначені завдання поточного контролю вимагають від викладачів і адміністрації відпрацювати певну систему і методику його проведення з

врахуванням рівномірного і узгодженого розподілення контрольних знань у відповідності до бюджету часу студентів.

Рубіжний (тематичний, модульний, блоковий) контроль знань є показником якості вивчення окремих розділів, тем і пов'язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей здобувачів. Його завдання – сигналізувати про стан процесу навчання здобувачів для вжиття педагогічних заходів щодо оптимального його регулювання. Якщо поточний контроль проводимо лише з метою діагностики першого рівня засвоєння, тобто рівня загального орієнтування у предметі, то рубіжний контроль дає можливість перевірити засвоєння отриманих знань через більш довгочасний період і охоплює більш значні за обсягом розділи курсу. Відповідно змінюється методика контролю, від здобувачів можна вимагати самостійної конструктивної діяльності, а також виявити взаємозв'язки з іншими розділами курсу.

Рубіжний контроль може проводитись усно й письмово, у вигляді контрольної роботи, аналітичного звіту, реферату, презентації наукового проекту індивідуально або у групі.

Підсумковий контроль являє собою іспит здобувачів з метою оцінки їх знань і навиків у відповідності до моделі доктора філософії.

Основна мета іспиту – встановлення дійсного змісту знань здобувачів за обсягом, якістю і глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

Основними формами контролю знань здобувачів є контроль на лекції, на семінарських і практичних заняттях, у позааудиторний час, на консультаціях, заліках і іспитах.

1. Контроль на лекції ми проводимо як вибіркоче усне опитування здобувачів або з застосуванням тестів за раніше викладеним матеріалом, особливо за розділами курсу, які необхідні для зрозуміння теми лекції, що читається, або ж для встановлення ступеня засвоєння матеріалу прочитаної лекції (проводиться за звичай у кінці першої або на початку другої години лекції).

Поточний контроль на лекції покликаний привчити здобувачів до систематичної проробки пройденого матеріалу і підготовки до майбутньої лекції, встановити ступінь засвоєння теорії, виявити найбільш важкі для сприйняття здобувачами розділи з наступним роз'ясненням їх. Контроль на лекції не має віднімати багато часу.

Поточний контроль на практичних та семінарських заняттях проводиться з метою виявлення готовності здобувачів до занять у таких формах:

1. Вибіркове усне опитування перед початком занять.
2. Фронтальне стандартизоване опитування за тестами протягом 5-10 хв.
3. Фронтальна перевірка виконання домашніх завдань.
4. Виклик до дошки окремих здобувачів для самостійного розв'язування задач, письмові відповіді на окремі запитання, дані на практичному занятті.

5. Оцінка активності здобувачів у процесі занять, внесених пропозицій, оригінальних рішень, уточнень і визначень, доповнень попередніх відповідей і т. ін.

6. Письмова (до 45 хв.) контрольна робота.

7. Колокіум по самостійних розділах теоретичного курсу (модулях).

14. Критерії оцінки знань

Поточний контроль				Рейтинг з навчальної роботи $R_{НР}$	Підсумкова атестація (диференційований залік)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4			
0-100	0-100	0-100	0-100	0-60	0-40	0-100

Примітки. 1. Рейтинг здобувача з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,6 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} \cdot K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ} \cdot K^{(n)}_{ЗМ})}{K_K},$$

де $R^{(1)}_{ЗМ}, \dots, R^{(n)}_{ЗМ}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{ЗМ}, \dots, K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_K = K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}_{ЗМ} = \dots = K^{(n)}_{ЗМ}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,6 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ})}{n} + R_{ДР} - R_{ШТР}.$$

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. Методичне забезпечення

1. Підручники, журнали та довідкова інформація з бібліотеки ННЦ «ІАЕ».

16. Рекомендована література

Основна

1. Господарський кодекс України в редакції від 27.02.2021 №436-IV (зі змінами і доповненнями) // Сайт Верховної Ради України. Розділ «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Закон України «Про товарні біржі» від 10.12.91 №1956-XII (зі змінами і доповненнями) // Сайт Верховної Ради України. Розділ «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>
3. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23.09.04 №185/94-ВР (зі змінами і доповненнями) // Сайт Верховної Ради України. Розділ «Законодавство України». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/185/94-%D0%B2%D1%80>
4. Указ Президента України «Про заходи щодо впорядкування розрахунків за договорами, що укладають суб'єкти підприємницької діяльності України» від 04.10.1994 № 566/94. // Сайт Верховної Ради України. Розділ «Законодавство України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/566/94>
5. Декрет Кабінету міністрів України «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» від 19.02.1993 № 15-93 (зі змінами і

доповненнями) // Сайт Верховної Ради України. Розділ «Законодавство України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.

6. Солодкий М. О., Яворська В. О., Кравченко А. С. Розвиток біржової торгівлі на товарних та фінансових ринках: монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2017. 287с.
7. Солодкий М. О. Яворська В. О., Андросович Т. Ю. Розвиток біржового аграрного ринку. Київ : ЦП «Компринт», 2014. 341 с.
8. Пепа Т. В., Пішеніна Т. І., Лавринович В. В. Біржова діяльність : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2016. 540 с.
9. Калінеску Т. В., Кушал І. М., Кирилов О. Д. Біржова діяльність: підручник. Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. 444 с.
10. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми : Університетська книга, 2019. 572 с.

Допоміжна

11. Біловодська О. А., Сигида Л. О. Біржовий ринок у світі й Україні та фінансові механізми його розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. №13 (Жовтень). С. 484–488.
12. Благодатний А.С., Музиченко А.С. Особливості трансформаційних процесів у міжнародній біржовій торгівлі. *Економічний вісник*. 2019. №4. С. 74-81.
13. Боднар О. В., Яворська В. О. Особливості управління цінovими ризиками на ринку зернових в контексті світової біржової практики. *Ефективна економіка*. 2016. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5141>.
14. Бойченко Е. Г. Організація біржової діяльності в країнах Європейського Союзу та Великої Британії: порівняльно-правовий підхід. *Теорія і практика правознавства*. 2020. № 1 (17). С. 1-13.

Міжнародні видання

15. Bae, K. H., Karolyi, G. A., & Stulz, R. M. The economics of foreign exchange and global finance (3rd ed.). Springer, 2018. 487 p.
16. Bodie, Z., Kane, A., & Marcus, A. J. Investments. McGraw-Hill Education, England, 2014. 1016 p.
17. Buffett, W. Berkshire Hathaway Letters to Shareholders. Berkshire Hathaway, USA, 2013. 769 p.
18. Cieslak, A., Morse, A., & Vissing-Jorgensen, A. Stock returns over the FOMC cycle. *The Journal of Finance*, 75(5), 2020. 2509-2549 p.
19. Fabozzi, F. J. The Handbook of Equity Market Anomalies: Translating Market Inefficiencies into Effective Investment Strategies. John Wiley & Sons, USA, 2015. 354 p.

20. Fisher, K. L. The Only Three Questions That Still Count: Investing By Knowing What Others Don't. John Wiley & Sons, England, 2015. 368 p.
21. French, K. R., & Fama, E. F. Asset pricing in the 60 years since the publication of the joint hypothesis. Journal of Accounting & Economics, 69(2-3), 2020. 567 p.
22. Gennaioli, N., Shleifer, A., & Vishny, R. W. The COVID-19 crisis and its implications for the future of investing. Journal of Financial Economics, 140(1), 1-21, 2020. 284 p.
23. Gormsen, N. J., & Koijen, R. S. Intrinsic risk. The Journal of Finance, 73(5), 2018. 2275-2326 p.
24. Greenwood, R., & Scharfstein, D. The growth of modern finance. Journal of Economic Literature, 58(1), 1-50, 2020. 321 p.
25. Harvey, C. R., Liu, Y., & Zhu, H. ...and the cross-section of expected returns. Review of Financial Studies, 32(5), 2019. 652 p.
26. Malkiel, B. G. A Random Walk Down Wall Street: The Time-Tested Strategy for Successful Investing. WW Norton & Company, USA, 2013. 464 p.
27. Pan, J., Wang, J., & Weisbach, M. S. CEO investment cycles. Review of Financial Studies, 32(5), 2019. 1835-1873 p.
28. Shiller, R. J. Irrational Exuberance. Princeton University Press, USA, 2015. 312 p.
29. Stein, J. C. Presiding over monetary policy: Framing the issues. American Economic Review, 108(6), 2018. 1290-1316 p.

Інформаційні ресурси

30. Офіційний веб-сайт Аграрної Біржі. URL: <https://agrex.gov.ua>
31. Офіційний веб-сайт Харківської Товарної Уїржі. URL: <https://www.xtb.com.ua/>
32. Офіційний веб-сайт української Універсальної Біржі. URL: <https://www.uub.com.ua/>
33. Офіційний веб-сайт Сумської Ресурсної Біржі. URL: <http://srbtb.com.ua/>
34. Офіційний вебпортал парламенту України, Законодавство України. URL: www.zakon.rada.gov.ua
35. Офіційний веб-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/ua>
36. Положення про функціонування фондових бірж. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку №1688 від 14.12.2012 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2082-12>
37. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні. Закон України №448/96-ВР від 30.10.1996. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр> Про цінні папери та фондовий ринок. Закон України №3480-IV від 23.02.2006. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
38. Річна звітність Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2005-2011 pp. URL: www.nssmc.gov.ua/activities/annual